"Εμείς οι Παλαιστίνιοι διδάσκουμε τη ζωή μετά που κατέλαβαν τον τελευταίο ουρανό".

Οι μεταφράσεις που ακολουθούν προέρχονται από το έργο της καλλιτέχνιδας και ακτιβίστριας Rafeef Ziadah. Η Ziadah αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της παλαιστινιακής διασποράς, η οποία αποτελείται κατά το μεγαλύτερο μέρος από πρόσφυγες και απογόνους προσφύγων της μετά την ίδρυση του Ισραήλ εποχής. Τρίτης γενιάς προσφύγισσα, γεννήθηκε στον Λίβανο από γονείς Παλαιστίνιους και βίωσε ως παιδί τον βομβαρδισμό της Βηρυτού από τις ισραηλινές δυνάμεις στον πόλεμο του 1982. Μετά τον πόλεμο, η οικογένειά της έφυγε από το Λίβανο και, μην έχοντας χαρτιά καθότι πρόσφυγες από μια περιοχή χωρίς κρατική υπόσταση, έζησε κατά διαστήματα σε διαφορετικές χώρες και γνώρισε πολλαπλές απελάσεις. Μεταξύ των χωρών στις οποίες έζησε ως παιδί με την οικογένειά της αλλά και χωρίς αυτήν ως ενήλικη φοιτήτρια και εργαζόμενη περιλαμβάνονται η Τυνησία, η Ελλάδα, οι ΗΠΑ, ο Καναδάς και η Βρετανία. Αυτήν την περίοδο είναι διδάσκουσα στο Τμήμα Διεθνούς Ανάπτυξης του King's College του Λονδίνου.

Η Rafeef Ziadah ασχολείται για πάνω από 15 χρόνια με τη spoken word και έχει λάβει μέρος σε εκατοντάδες φεστιβάλ και εκδηλώσεις, εκπροσωπώντας κάποτε μάλιστα την Παλαιστίνη σε διεθνείς οργανώσεις όπως η ποιητική Ολυμπιάδα. Έχει εκδώσει τρία ποιητικά άλμπουμ και ήταν σε μια εκδήλωση της στην Αγγλία για το λανσάρισμα του δεύτερου άλμπουμ της που την παρακολούθησα ζωντανά ως διδακτορικός φοιτητής, γνωρίζοντάς την ήδη από παλιότερα βίντεο που κυκλοφορούσαν στο διαδίκτυο. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε σε μια περίοδο ύφεσης του Παλαιστινιακού, στις 15 Μαΐου του 2016, 68η επέτειο της Καταστροφής του 1948 (Nakba).

Τα δύο ποιήματα που μεταφράζονται εδώ είναι από αυτό ακριβώς το άλμπουμ, που φέρει μάλιστα ως τίτλο τον τίτλο ενός από τα δύο, *We Teach Life* (Διδάσκουμε τη ζωή). Σε γενικές γραμμές, το έργο της Ziadah βρίσκεται στο μεταίχμιο της τέχνης και της πολιτικής και έχει συναφώς λάβει πολύ θετικές κριτικές τόσο από καλλιτέχνες όσο και από διανοούμενους και ακτιβιστές, μεταξύ των οποίων η Angela Davis και ο Ken Loach. Τα ποιήματα που μεταφράζονται εδώ είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα της ιδιοπροσωπίας του έργου της. Ο λόγος είναι καθημερινός και επιδιώκει την αισθητική εντύπωση μέσα κυρίως από τις αμφισημίες, την απότομη μεταστροφή λέξεων και φράσεων από την κυριολεκτική στη μεταφορική τους σημασία και το αντίθετο, γεγονός που καθιστά τη μετάφραση ένα δύσκολο εγχείρημα. Ιδιαίτερη δυσκολία εμπεριέχει και η μεταφορά του προφορικού λόγου στον γραπτό, καθώς ένα μεγάλο –ίσως το μεγαλύτερο– μέρος της δραστικότητας των

κειμένων αυτών έγκειται στην επιτέλεσή τους στη σκηνή από τη Ziadah. Γι’ αυτό π.χ. κάποιες επαναλαμβανόμενες φράσεις που στην προφορική εκτέλεση αποκτούν ένταση μέσα από τον επιτονισμό αποδόθηκαν με κλιμακωτές προσθήκες ή αφαιρέσεις λέξεων αντί της απλής επανάληψης.

Τις μεταφράσεις αυτές είχα ξεκινήσει λίγο μετά από εκείνη την εκδήλωση του 2016, αλλά είχαν μείνει ανολοκλήρωτες στο αρχείο μου για χρόνια. Οι εξελίξεις των τελευταίων μηνών μου επανέφεραν στη μνήμη τη Ziadah. Αποφάσισα να ολοκληρώσω τις μεταφράσεις και να τις δημοσιεύσω εδώ, γιατί δεν τις θεωρώ μόνο μια προσπάθεια να γνωρίσουν λίγο περισσότεροι άνθρωποι το έργο της Rafeef Ziadah, που είναι δυστυχώς τώρα πιο επίκαιρο και από τη στιγμή που δημιουργήθηκε. Η απόφαση δεν έχει καν να κάνει με κάποια προσπάθεια «να συγκινήσει εκείνους που έχουν αναισθησία απέναντι στο αίμα τρομοκρατών», όπως λέει η Ziadah στο πρώτο ποίημα. Αυτό γνωρίζω ότι είναι συχνά αδύνατο για όσους έχουν μάθει να κατατάσσουν σε ανθρώπους και «ανθρώπινα ζώα», σύμφωνα και με την ορολογία του Υπουργού Άμυνας του Ισραήλ Yoav Gallant.

Η απόφαση έχει κυρίως να κάνει με τη δήλωση στήριξης στον παλαιστινιακό λαό σε μια περίοδο που η έκφραση αντίθεσης στη γενοκτονία ή αλληλεγγύης στα θύματα επιχειρείται να στιγματισθεί με τη στάμπα του αντισημιτισμού. Είμαστε μπροστά στην πάλη για πλήρη ηγεμόνευση του δημόσιου λόγου με κάθε μέσο, από σοφιστείες και δολοφονίες χαρακτήρα μέχρι λογοκρισία, ban στο διαδίκτυο και νομικές διώξεις. Απέναντι σε αυτή τη συνθήκη θεωρώ πως η σιωπή προς αποφυγή εντάσεων είναι, το λιγότερο, αντιπαραγωγική. Μπορεί ένα κείμενο να μην έχει τη δύναμη να αλλάξει ευθύγραμμα την πραγματικότητα προς την κατεύθυνση που επιθυμούμε, αλλά η σιωπή σίγουρα συντείνει στην κανονικοποίηση όσων αντιπαλεύουμε.

Διδάσκουμε τη ζωή

Σήμερα, το σώμα μου ήταν μια σφαγή σε τηλεοπτική μετάδοση.

Σήμερα, το σώμα μου ήταν μια σφαγή σε τηλεοπτική μετάδοση,

που έπρεπε να χωρέσει σε ατάκες και όρια λέξεων.

Σήμερα, το σώμα μου ήταν μια σφαγή σε τηλεοπτική μετάδοση,

που έπρεπε να χωρέσει σε ατάκες και όρια λέξεων,

γεμάτα με αρκετά στατιστικά στοιχεία για να αντικρούσουν τη μετρημένη απάντηση.

Και τελειοποίησα τα αγγλικά μου και έμαθα τα ψηφίσματά μου του ΟΗΕ.

Κι ωστόσο, αυτός με ρώτησε, κυρία Ziadah,

δε νομίζετε πως όλα θα επιλύονταν
αν σταματούσατε να διδάσκετε τόσο μίσος στα παιδιά σας;
Παύση.
Κοιτάζω μέσα μου για τη δύναμη να είμαι υπομονετική,
αλλά η υπομονή δεν είναι στην άκρη της γλώσσας μου
καθώς οι βόμβες πέφτουν πάνω απ' τη Γάζα.
Η υπομονή μόλις μου διέφυγε.
Παύση. Χαμόγελο.
Διδάσκουμε τη ζωή, κύριε!
Εμείς οι Παλαιστίνιοι διδάσκουμε τη ζωή μετά που κατέλαβαν τον τελευταίο ουρανό.
Διδάσκουμε τη ζωή μετά που έχτισαν τους εποικισμούς τους και τα τείχη του απαρτχάιντ,
μετά τους τελευταίους ουρανούς.
Διδάσκουμε τη ζωή, κύριε!
Αλλά σήμερα, το σώμα μου ήταν μια σφαγή σε τηλεοπτική μετάδοση,
φτιαγμένη να χωράει σε ατάκες και όρια λέξεων.
Λοιπόν απλά δώστε μας μια ιστορία, μια ανθρώπινη ιστορία.
Βλέπετε, αυτό δεν είναι πολιτικό.
Θέλουμε απλώς να πούμε στον κόσμο για σας και το λαό σας,
οπότε δώστε μας μια ανθρώπινη ιστορία.
Μην αναφέρετε εκείνη τη λέξη «απαρτχάιντ» και «κατοχή».
Αυτό δεν είναι πολιτικό.
Πρέπει να με βοηθήσετε ως δημοσιογράφο να σας βοηθήσω να πείτε την ιστορία σας,
η οποία δεν είναι μια πολιτική ιστορία.
Σήμερα, το σώμα μου ήταν μια σφαγή σε τηλεοπτική μετάδοση.
Τι θα λέγατε να μας δώσετε μια ιστορία για μια γυναίκα στη Γάζα που χρειάζεται φάρμακα;
Ή για σας;
Έχετε αρκετά σπασμένα άκρα για να καλύψετε τον ήλιο;

Παραδώστε μου τους νεκρούς σας και δώστε μου τον κατάλογο με τα ονόματά τους
μέσα σε όρια χιλίων διακοσίων λέξεων.
Σήμερα, το σώμα μου ήταν μια σφαγή σε τηλεοπτική μετάδοση,
που έπρεπε να χωρέσει σε ατάκες και όρια λέξεων
και να συγκινήσει εκείνους που έχουν αναισθησία απέναντι στο αίμα τρομοκρατών.
Αλλά λυπήθηκαν.
Λυπήθηκαν για τα βοοειδή στη Γάζα.
Οπότε, τους δίνω ψηφίσματα του ΟΗΕ
και στατιστικά στοιχεία
και «καταδικάζουμε» και «αποδοκιμάζουμε» και «απορρίπτουμε».
Και αυτές δεν είναι δύο ισοδύναμες πλευρές: κατακτητής και κατακτημένος.
Και εκατό νεκροί, διακόσιοι νεκροί και χίλιοι νεκροί.
Και ανάμεσα σ' αυτό, έγκλημα πολέμου και σφαγή,
βγήκα με λέξεις και χαμόγελο, «όχι εξωτική»· χαμόγελο, «όχι τρομοκράτισσα».
Και ξαναμετρώ, ξαναμετρώ εκατό νεκρούς, διακόσιους νεκρούς και χίλιους νεκρούς.
Είναι κανείς εκεί έξω;
Θα ακούσει κανείς;
Μακάρι να μπορούσα να καλύψω τα σώματά τους.
Μακάρι να μπορούσα απλά να τρέξω ξυπόλητη σε κάθε προσφυγικό στρατόπεδο
και να κρατήσω κάθε παιδί,
να κλείσω τα αυτιά τους
για να μη χρειαστεί να ακούνε τον ήχο του βομβαρδισμού για το υπόλοιπο της ζωής τους,
όπως κάνω εγώ.
Σήμερα, το σώμα μου ήταν μια σφαγή σε τηλεοπτική μετάδοση.
Και να σας πω,
βασικά δεν υπάρχει τίποτα που να έκαναν ποτέ τα ψηφίσματα του ΟΗΕ σας για αυτό.
Και καμία ατάκα,

καμία ατάκα που να επινοήσω,
όσο καλά κι αν γίνουν τα αγγλικά μου,
καμία ατάκα, καμία ατάκα, καμία ατάκα, καμία ατάκα δε θα τους φέρει πίσω στη ζωή.
Καμία ατάκα δε θα το διορθώσει αυτό.
Διδάσκουμε τη ζωή, κύριε!
Διδάσκουμε τη ζωή, κύριε!
Εμείς οι Παλαιστίνιοι
ξυπνάμε κάθε πρωί
για να διδάξουμε στον υπόλοιπο κόσμο τη ζωή, κύριε!

Αν οι λέξεις μου μπορούν να το σταματήσουν

Αν οι λέξεις μου μπορούν να το σταματήσουν,
αν μπορούσαν να σταθούν εμπόδιο
σε μια βόμβα, ένα drone ή και μία μόνο σφαίρα.
Αν οι λέξεις μου μπορούν να το σταματήσουν,
αν μπορούσαν να σταθούν εμπόδιο
σε μια βόμβα, ένα drone ή και μία μόνο σφαίρα,
θα τις απέθετα στα πόδια κάθε παιδιού στη Γάζα
και θα τις προσέφερα σαν προσευχή·
θα τις απήγγελλα ξανά και ξανά και ξανά,
ώσπου να γίνει όλη η ανθρώπινη γλώσσα κομμάτια·
θα τις έγραφα ατελείωτα·
θα τις έγραφα ατελείωτα,
ώσπου να γίνει κομμάτια όλη η γλώσσα,
όπως γίνεται κομμάτια η νύχτα με το φως τη αυγής.

Ενώ μετράμε τους νεκρούς μας

Μου ζητούν ισορροπία.
Ακόμη μου ζητούν ισορροπία.
Εκείνος συνήθιζε να ισορροπεί το γιο του στα γόνατά του και να τραγουδά.
Και τώρα,
τώρα έχει χάσει τα πόδια του
και το γιο του.
Πώς μπορώ να ισορροπήσω τη σιωπή σας
απέναντι στον ήχο του πυροβολικού στη Γάζα;
Πώς μπορώ να ισορροπήσω τη σιωπή σας
απέναντι σε γειτονιές που αφανίστηκαν
και έμεινε μόνο καπνός;
Πώς μπορώ να ισορροπήσω μεταξύ Δαβίδ και Γολιάθ;
Πώς ισορροπώ μεταξύ Δαβίδ και Γολιάθ;
Αλλά κρατάμε γερά,
χαμογελάμε ακόμη,
χαμογελάμε ακόμη στη Γάζα
και κρατάμε γερά.
Κρατάμε γερά.

Αν οι λέξεις μου μπορούσαν να το σταματήσουν
θα απαντούσα ουρλιάζοντας
αυτήν τη γεύση βενζίνης στο λαιμό μου
για τέσσερις βδομάδες τώρα.
Θα έγραφα τη ραχοκοκαλιά μου παραμορφωμένη

σαν χάρτες της Παλαιστίνης,
θα όρθωνα το ανάστημά μου
και θα ούρλιαζα με όλη τη δύναμή μου
«Κάντε τους να σταματήσουν,
Κάντε τους να σταματήσουν! Κάντε τους να σταματήσουν,
σας παρακαλώ, κάποιος να τους κάνει να σταματήσουν!
Είναι απλώς παιδιά που παίζουν.
Είναι απαγορευμένη η παραλία;
Έχει μείνει κανένα ασφαλές μέρος κάτω απ' τον ουρανό σας
τον φτιαγμένο από σίδηρο;»
Αλλά ακόμη χαμογελάμε εδώ,
και κρατάμε γερά,
κρατάμε γερά.

Και αν οι λέξεις μου μπορούσαν να το σταματήσουν,
θα έτρωγε τη σκόνη μου
κάθε ισραηλινός εκπρόσωπος.
Θα τους έλεγα
«Ας είμαστε ξεκάθαροι,
η λειασμένη προφορά σας
δεν μπορεί να κάνει το φόνο παιδιών δικαιολογημένο.
Ας είμαστε ξεκάθαροι,
δεν είμαστε παράπλευρες,
μην τολμήσετε να μας πείτε παράπλευρες.
Ας είμαστε ξεκάθαροι».
Η καλογυαλισμένη προπαγάνδα σας κολλάει
στο δέρμα κοντά στο οστό σαν θραύσμα οβίδας.

Κουνώ το κεφάλι μου να την αποτινάξω.
Αλλά ακόμη στέκουμε όρθιοι,
κρατάμε γέρα,
κρατάμε γερά.

Κι αν οι λέξεις μου μπορούσαν να το σταματήσουν,
θα τις κρατούσα ψηλά
σαν γροθιές που χτυπάνε,
σαν καρδιές που χτυπάνε στα καταφύγια.
Μας ζήτησαν να εκκενώσουμε, και μετά μας βομβάρδισαν.
Και πίεσε το μικρό της κεφάλι στο στήθος του.
«Είναι ζωντανή, είναι ζωντανή, είναι ζωντανή,
είναι ζωντανή. Το ορκίζομαι, είναι ακόμη ζωντανή».
Και αναγκάστηκαν να τραβήξουν το μικρό της σώμα από τα χέρια του.
Κι αν μπορούσα, αν μπορούσα,
θα μου προσέφερα την κόρη του.
Αν μπορούσα, θα του προσέφερα τις λέξεις του κόσμου.
Αλλά δεν είναι τώρα εποχή για ποίηση, φίλε μου.
Ο ουρανός βρέχει παντού βαρύ ατσάλι.
Δεν είναι τώρα εποχή για ποίηση.
Δεν έχει χώρο για σώματα στα νοσοκομεία πια, δεν έχει νερό,
δεν έχει ρεύμα.
Και μετά έχει σκοτάδι, κι άλλο σκοτάδι.
Εύχομαι οι λέξεις μου να μπορούσαν να μεταμορφωθούν σε φως, σε προστασία.
Και εύχομαι για λίγη ησυχία.
Εύχομαι για λίγη ησυχία,
εύχομαι για λίγη ησυχία από όσους μάχονται

να αρπάξουν τα μικρόφωνα και να εκτελέσουν τα τελετουργικά τους.

Όλοι εσείς που σκαρφαλώνετε,

όλοι εσείς που σκαρφαλώνετε να βγείτε στη σκηνή

για να εκφράσετε την οργή σας,

κάντε μας τη χάρη και βγείτε απ’ το προσκήνιο.

Αφήστε τη Γάζα να μιλήσει, αφήστε τη Ράφα να μιλήσει, αφήστε την Τζενίν να μιλήσει, αφήστε την Ιερουσαλήμ να μιλήσει, αφήστε τη Σατίλα να μιλήσει, αφήστε το Ντέιρ Γιασίν να μιλήσει,

αφήστε όλους όσους κείτονται στους δρόμους της Γάζας να μιλήσουν για τον εαυτό τους σήμερα.

Δε θα ανακοινώσω το θάνατό μου σε 140 χαρακτήρες για το Twitter σας.

Οι νεκροί μου δεν είναι το κωλοστάτους σας στο Facebook.

Οι νεκροί μου δεν είναι για να στοιβαχθούν σε ένα

γράφημα που κοινοποιείς σήμερα και μετά ξεχνάς.

Αλλά κρατάμε γερά,

κρατάμε γερά.

Κι αν οι λέξεις μου μπορούσαν να το σταματήσουν,

θα δημιουργούσα ένα ρυθμό πιο δυνατό από αυτό το μπιτ, πάρα πολύ οικείο,

θα μάθαινα τους στίχους από κάθε τραγούδι για την ελευθερία και

θα τους έγραφα σε κάθε κτίριο που ακόμη στέκει όρθιο στη Γάζα.

Αν οι λέξεις μου μπορούσαν να το σταματήσουν,

αν μπορούσαν να σταθούν εμπόδιο σε μια βόμβα, ένα drone ή μια και μόνο σφαίρα,

θα τις απέθετα στα πόδια,

θα τις απέθετα στα πόδια κάθε παιδιού στη Γάζα

και θα τις προσέφερα σαν προσευχή·

θα τις απήγγελλα ξανά και ξανά και ξανά, σαν τα Ιερά Ονόματα του Θεού·

θα τις έγραφα ατελείωτα,

ώσπου να γίνει όλη η ανθρώπινη γλώσσα κομμάτια,

ώσπου να γίνει όλη η γλώσσα κομμάτια,
ώσπου να γίνει η γλώσσα κομμάτια.
Αλλά το μόνο που μπορώ να σου προσφέρω, φίλε μου,
είναι η σιωπή
κι ένα ποίημα
και να σου πω να μην ανησυχείς.
Κρατάμε ακόμη γερά,
κρατάμε ακόμη γερά.

Ακόμη κρατάμε γερά.

Εισαγωγή και μετάφραση των ποιημάτων: Γιάννης Στάμος